

Panuman palo 11.10.1925

Mistä palo sai alkunsa?

Palo sai alkunsa Jannelan navetan karjakeittiön uunista. Uunissa ei ollut peltejä. Myrskyn takia tuliset hiilet olivat lentäneet pesästä lattialle, joka syttyi palamaan. Raju tuuli nostatti liekit, jotka levisivät olkia myöten navettaan ja vintille. Paloa vauhditti rajua syysmyrsky, joka puhalsi pitkin harjua kohti seuraavia rakennuksia. Pärekatot ja kuivat hirret syttyivät helposti. Kylän liiterit olivat talvea vasten täynnä kuivaa puuta, samoin karjaladot heiniä.

Palo alkoi Jannelasta

Sunnuntaita vasten yöllä kello kahden aikoihin Jannelan talon renki huomasi tulen olevan irti talon karjakeittiössä. Tuli levisi pian yli koko rakennuksen. Jannelasta juostiin heti herättämään naapuritalojen asukkaita avuksi. Palavaa Jannelan navettaa ryhdyttiin tyhjentämään eläimistä. Kun viimeinen eläin oli saatu ulos, katto romahti sisään. Lähes kaikki eläimet saatiin pelastettua, sillä vain yksi kana ja kissa jäivät liekkeihin.

Kylän väen ponnistuksista huolimatta tulen leviämistä tuulen alla olleeseen asuinrakennukseen ei onnistuttu estämään. Pian koko Jannelan pihapiiri roihusi liekkimerenä liekkien kohotessa korkeuksiin ja kuumottaessa harjun muita rakennuksia.

Palo levisi Kallelaan

Myrsky lennätteli kekäleitä, palavia laudan kappaleita ja jopa pieniä parrunpätkiä korkealle ilmaan, josta ne putoilivat tuulen alla sijaitseviin naapureihin. Jannelan naapurissa Kallelassa koetettiin parhaan mukaan nakella vettä seiniin ja katoille. Epätoivoinen taistelu rakennusten suojelemiseksi päättyi, kun kuumetuneet rakennukset roihahdivat lähes samanaikaisesti tuleen. Kuumuus kävi niin sietämättömäksi, ettei edes irtaimistoa voitu enää pelastaa.

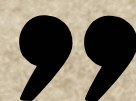
Hetkessä myös Pekkala tulessa

Palon aikaan Pekkalassa olivat paikalla vanhaemäntä Maija, vanhaisäntä Laase, talon poika Hannes ja pienet 3- ja 1-vuotiaat lapset sekä nuori huutolaispoika. Laase oli juossut alusvaatteisillaan päästämään lehmät pois navetasta. Hetkessä koko pihapiirin rakennukset olivat syttyneet palamaan.

Kolmevuotias Lyyli oli vielä juossut palavaan taloon sisälle ja hakenut Maijan piipun. Kun Lyyli oli juossut takaisin piippu kourassa, niin sama-aikaisesti katto oli tipahtanut talosta sisään.

Ei säästynyt Jussilakaan

Aluksi luultiin, että Jussilan rakennukset saataisiin pelastettua tulelta, koska pihapiiri sijaitsi vähän kauempana. Jussilan pojat ja isäntä olivat olleet talon katolla kastelemassa taloa. Onnettomuudeksi tuuli alkoi hiljalleen kääntyä pitkin harjua puhaltavaksi, ja naapureiden liekit painuivat rajusti Jussilaan. Ne alkoivat sivallalla asuinrakennuksen seinää. Pian oli Jussilan talokin tulessa. Irtaimistoa oli kuitenkin ehditty pelastaa.

“Tuli sai kiinni täyhteisiin, räystäänalukset kun olivat avonaiset, ja pian nousivat liekit kattoon syntyneistä reijistä. Meillä olikin kiire alas. Isä jäi viimeiseksi ja huusi, ettei hän tule ennen kuin on tuli sammunut. Tultava kuitenkin oli”,

Jussilan poika Eino kertoi myöhemmin.

Koko kylä tulimerenä

Koko neljä kartanoa käsittävä rakennusryhmä oli hetkessä yhtenä tulimerenä. Myrsky oli levittänyt palon niin räjähdysmäisesti, ettei sammutuksesta ollut apua. Parissa tunnissa, kello neljään mennessä aamulla, olivat harjun kaikki talot ulkorakennuksineen tuhkana. Noin kolmelta yöllä tulipalon kajo oli näkynyt aina Ouluun ja Kurenalle lijoen sillalle asti.

- 11.10.1925 koko Panuman kylä paloi maan tasalle.
- Raju syysmyrsky ja voimakas tuuli levittivät tulta räjähdysmäisesti.
- Palo huomattiin yöllä kahdelta.
- Kyläläisten omista sammutustöistä ei ollut apua.
- Koko kylä oli palanut kahdessa tunnissa.
- Palon kajo näkyi Ouluun asti.

Palon menetykset

Palossa menetettiin talojen asuinrakennukset, yhteensä kuusi vankkaa rakennusta, perustuksiaan myöten tuhaksi. Sen lisäksi paloi neljä navettaa ja useita muita pienempiä ulkorakennuksia. Kaikkiaan toistasataa kattoa paloi tuhaksi.

Maanviljelyskalut, jotka juuri oli ehditty koota suojiin talven ajaksi, paloivat kaikki. Samoin paloivat miltei kaikki heinät ja muut karjanrehut, oljet ja ruumenet. Jussilan talosta paloi kallisarvoinen puimakone.

Tulen leviäminen oli niin nopeaa, ettei irtaimistoa ehditty pelastaa rakennuksista juuri lainkaan. Jussilassa oli myös lihanpalvauslaitos, joka paloi, samoin kuin oman kylän ja muualtakin palvattaviksi tuodut lihat, sekä suuri joukko nahkoja.

Palosta koituneet aineelliset vahingot olivat suuret: arvioiden mukaan lähes miljoonaa markkaa. Jussilan vanhaisä kertoi, että vakuutus korvasi ainoastaan uudet ikkunat Jussilan pirttiin. Muilla taloilla ei tietävästi ollut vakuutusta.

Panuman palo 11.10.1925

Palosta säästy

Vaikka palo oli raju ja tuhoisa, siitä pelastautuivat kaikki ihmiset ja lähes kaikki eläimet. Vain yksi kissa ja kana menehtyivät. Talojen rakennuksista säilyivät Panumajärven rannalla olleet savusaunat, venevajat sekä vilja- ja liha-aitat. Palolta säästyivät myös kauempana harjulla sijainneet Panuman tilojen riihet ja heinäladot sekä Pekkalan Pyykkirannan paja. Palolta säästyivät myös tilojen kaikki mäkitupalaisten torpat.

Jussilasta saatiin pelastettua lähes kaikki irtaimisto. Rannalla säilyneissä aitoissa olivat säästyneet niissä varastoidut tavarat, kuten vilja, lihat ja vaatteet.

Missä palon jälkeen asuttiin?

Jussilan ja Jannelan väki asui alkuun palolta säästyneissä riihissä. Kallelan väki asui rannan savusaunassa. Pekkalan väki meni alkuun asumaan pajaan Panumaojan varteen. Karja eli säästyneissä ladoissa talven yli.

Pekkalan tulevaan pihapiiriin ojan toiselle puolelle siirrettiin palosta säästyneet isoaita ja pikkuaita. Niitä käytettiin väliaikaisina asuintoina. Pihapiirissä oli ollut jo valmiina navetan kehikko, josta on saatu rakennettua karjalle suojaa.

Jussilaan saatiin Hirvaskoskelta sukulaisilta lahjoituksena pirtin hirret. Näistä hirsistä pystytettiin uusi pirtti säästyneen suuren leivinuunin ja piipun ympärille jo jouluksi.

Heti uutta rakentamaan

Talot rakennettiin uudelleen samoille talojen paikoille kuin ennen paloa, ainoastaan Pekkalan pihapiiri vaihtoi paikkaa. Pekkalan uusi asuinrakennus rakennettiin Panumaojan taakse.

Taloja ja muita rakennuksia alettiin rakentaa heti palon jälkeen. Valtion metsästä saatiin ostaa halvalla rakennuspuuta. Hirsipuuta ajettiin talvella hevosella ja kesällä rakennettiin. Puunajoa ja talojen rakentamista tehtiin yhdessä talkoilla. Hirret jouduttiin veistämään kiireellä kirveellä ja rosainen kirveen jälki näkyi hirsiseinissä edelleen.

”

”Kukkaa ei oo pois mihinkää lähteny. Talot on rakennettu uuvestaan ja jatkettu elämää”,

kertoo Maija Panuma, jonka isä oli nähnyt palon omin silmin.

- **Kaikki ihmiset ja lähes kaikki eläimet saatiin pelastettua.**
- **Kuusi asuinrakennusta, neljä navettaa ja piharakennukset paloivat. Yhteensä menetettiin noin 100 rakennusta.**
- **Mäkituvat säästyivät.**
- **Panumajärven rannalla ja kauempana sijainneita rakennuksia säästy.**
- **Kaikki ihmiset ja karja jäivät asumaan Panumalle säästyneisiin rakennuksiin.**
- **Uusia rakennuksia alettiin rakentaa heti.**

Ulkopuolinen apu

Onnettomuudesta ilmoitettiin jumalanpalveluksessa Pudasjärven kirkolla. Hätäapua, kuten vaatteita ja tarvekaluja, saatiin kerättyä kylälle jonkin verran. Sarakylästä kerättiin tarvittavaa tavaraa ja sitä tuotiin hevosreellä Pekkalan väelle.

Pudasjärven kunnan taksoituslautakunta esitti valtuustolle että, valtuusto alentaisi Panuman talojen verotuksen mahdollisimman paljon huojentaakseen onnettomuuden seurauksia.

KOTIMAAN
POSTISTA

* * *

KUN KOKO KYLÄ PALOI
(vas.). Pudasjärven Panuman kylä lokak. 11 p:nä ankaran myrskyn vallitessa sattuneen palon jälkeen. Samalla kertaa paloi neljä suurta taloa ja ulkorakennukset perustuksiin myöten. Yksi riihi ja joku sauna jäi palamatta, joissa ihmisten nyt täytyy asua. — Valok. A. Poikolainen

Lehtileike Suomen Kuvalehdestä 5.12.1925. Kuvassa näkyy, kuinka kylä on raunioina, mutta uutta rakennuspuuta ajetaan jo. Alkuperäinen teksti: "Kun koko kylä paloi. Pudasjärven Panuman kylä lokak. 11 p:nä ankaran myrskyn vallitessa sattuneen palon jälkeen. Samalla kertaa paloi neljä suurta taloa ja ulkorakennukset perustuksiin myöten. Yksi riihi ja joku sauna jäi palamatta, joissa ihmisten nyt täytyy asua. - Valok. A Poikolainen"

Kuvassa Jussilan vanha isäntä Aukusti (keskellä), nuori isäntä Antti (vasemmalla), Aukusti ja muita Antin lapsia taustalla.